

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rei rvsticae libri qvatvor

Heresbach, Conrad

[Spira Nemetum?, 1603

Illvstrissimo principi ac domino, domino Francisco a Lothringa, [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-138693](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-138693)

ILLVSTRIS-
SIMO PRINCIPI AC
DOMINO. DOMINO
FRANCISCO

A Lotharingia, Comiti Vademonta-
no, Salmensi, Cleremontano, Do-
mino in Viuiers, Rupe, & Bran-
denburg, Domino suo
clementissimo.

ILLVSTRIS-
SIMO Princeps, offero
Celsitudini T. li-
bros hosce Conra-
di Heresbachij de re rustica:
cuius instituti causas in
promptu habeo, non con-

* ij tem-

EPISTOLA

temendas, quas æquis lectoribus me facile probaturū confido. Nisi enim vehementer fallor, siue argumentum, siue personas respiciam, nec iniucundum magnatibus opusculum istud accidet, nec indignū, quod Celsitud: Tuæ inscribatur, à me imprimis, Tuę Celsitud. addictissimo & deuinctissimo, cēsebitur. Nā, ad materiā horum librorum quod attinet, agūt ij de Agricultura, & omnibus rusticæ rei partibus: Quod studium cum ob summam ad vitam hanc mortalem degendā necessitatē, tum immensam utilitatem, liberalē denique voluptatē, raramq; delectationem, omnibus seculis à summis quibusq; viris, præconijs maximis

DEDICATORIA.

maximis decantatum & prædicatum est, adeò vt non postremam in eo felicitatis humanæ, à plurimis anxie inuestigatæ, ab omnibus autẽ expetitæ, partem cõstituere minimè dubitarint. Hinc Maronem canentem audimus;

O fortunatos nimium, sua si bona norint Georg. 2.
Agricolas, &c.

Hinc Flaccum :

Beatus ille, qui procul negotiis ; Eopd. 2.

Vt prisca gens mortalium,

Rura paterna bobus exercet suis:

Hinc Nasonem :

Tempus in agrorum cultu consumere De Pontz,
dulce est.

Hinc Senecam in Hippolyto:

Non alia magis est libera, & vitio carès

Ritusq; melior vita quæ priscos colat,

Quam qua relictis mænib. agros amat,

Nò illum amara mētis inflamat furor

Qui se dicauit montium insontem iugis:

Non aura populi, & vulgus infidū bonis,

★

3

Ngn

EPISTOLA

*Non pestilēs inuidia, non fragilis fauor.
 Non ille regno seruit, ac regno inuidet.
 Vanos honores sequitur aut fluxas opes,
 Spei metusq; liber, haud illum niger
 Edaxq; liuor dente degeneri petit,
 Nec scelera populos, atq; inter vrbes sita
 Nouit, nec omnes cōsciūs strepitūs pauet.*

Hinc Claudianum, vitam ru-
 sticam vrbanae praefere legi-
 mus:

*lib. 1 in
 Auson.*

*Hac mihi paupertas angustior, hac mihi
 tecta,*

Culminibus maiora tuis: ait:

& plura perquam eleganter.

Hinc plurima in eandem
 sententiam apud alios gra-
 uissimos auctores iactantur.
 Idem studium sic à praestan-
 tissimis Regibus, Imperatori-
 bus, Principibus excultum
 est, vt eorum, qui gnauius
 ac libenter in eo versati sunt,
 si nomina referre libeat, li-
 brum, non epistolam scribere
 oporteat:

DEDICATORIA.

oporteat: Quot enim Græca,
 quot Romana, quot aliarum
 gentium historiæ recensent?
 Vel vnus M. Terent. Varro,
 Romanorum doctissimus, ac
 post eum L. Iun. Columella,
 quantum Catalogum conte-
 xuerunt, tum autorū, qui La-
 tina, Græca, Punica lingua
 Rei rusticæ præcepta tradide-
 runt, tum principum virorū,
 qui manibus suis eam exer-
 cuerunt, & tractarunt? Quin-
 tius Cincinnatus ab aratro
 vocatus ad dictaturam, obsef-
 sum Consulem & exercitum
 liberauit, & fascibus deposi-
 tis, quos festinantius victor
 reddidit, quàm sumferat Im-
 perator, ad suos iuuenos, &
 quatuor iugerum auitū præ-
 diolum rediit. A uilla in sena-
 tu

* iij tum

EPISTOLA

tum accersebantur olim Ro-
mani patres, & agri cultione
se oblectabāt. In hāc rustica-
tione Manl. Curius, cum de
Samnitibus, de Sabinis, de
Pyrrho triumphasset, cōsum-
fit extremum tempus ætatis:
vt de alijs taceam. Neq; enim
olim, vti nunc corrupta tem-
pora & mores peruersi solēt,
rusticū vitæ genus abiectum,
& vilissimorū mancipiorum
proprium ducebāt: Sed con-
tra potius, nullum honestius,
vberius, dulcius, splendidius,
libero homine digni⁹, ac pri-
mæ hominum origini aureo-
que seculo propinquius, nul-
lum ingenuo & innocente
quæstu sanctius, sapiētius de-
cētius, grauitèr existimabant.
Vnde agriculturam aliarum
artium

iiii *
iii

DEDICATORIA.

artium matrem, nutricem ac
 promam appellabant: qua
 benè habente, cætera valeat:
 neglecta verò, terra marique
 iaceant omnia. Quid quòd
 Socrates eam Amalthææ cor-
 nu, Menander *ἀρετῆς καὶ εἰς διδασκα-*
λον ἐλάσθηρε, virtutis ingenuæque
 vite magistram esse perhibet?
 In qua sententia prudentissi-
 mos quosq; Rerumpubl. mo-
 deratores fuisse apparet; vt,
 verbi gratia, Lycurgum seue-
 rissimum illum Spartanorum
νόμοθετον & Gelonem Syracusa-
 num, qui ciuibus suis agros
 distribuerunt, agricolationis-
 que labores imperarunt, ex iis
 vt victum quærerent: iis vt cor-
 pora ad militiæ sudores dura-
 rent: vt est apud Plutarchum;
 qui de Catone Maiore quoq;
 * 5 testatur

EPISTOLA

testatur, dicere solitum fuisse,
 fortissimos viros & milites
 strenuos ex agricolis gigni.
 Imò Xenophon in Oecono-
 mico præter alia encomia A-
 griculturam Imperatoriæ cō-
 fert: ad quam illa conducat.
 Sicut enim ad bellum confi-
 ciendum, sic ad agrum colē-
 dum hominibus est opus, &
 operis promptis ac obsequen-
 tibus: quales & milites sibi
 comparare ducem necesse sit.
 Nec agricolam minus operas
 hortari oportet, quàm impe-
 ratorem milites.

Sed nolo in laudes agricul-
 turæ digredi, quæ & infinitæ
 sunt, & studiosis honorū au-
 ctorū passim obuiæ. De præ-
 senti duntaxat opere dicam,
 quod Clariss. vir D. Conrad.

Heres-

DEDICATORIA.

Heresbachius, frater mihi dilectissimus, vir (vt magni illius Erasmi Roterodami verbis vtar: siquidem meum testimonium, vt domesticum suspectum videri queat) omni literarum genere absolutus, & in omni sacrorum & profanorum autorum genere summa cum laude versatus, ad crebras amicorū, doctrina, auctoritate, & dignitate insignium virorum petitiones, publici cōmodi causa, concinnauit. Cum enim post varios exantlatos labores, tum in Reipubl. negociis expediendis, tum in præclaris autoribus, Herodoto, Strabone, Thucydide, aliisque; vertendis castigandisque, & insignibus ingenij monumentis,

EPISTOLA

mentis, (inter quæ eminent
 libri de Principum educatio-
 ne, Commentarij in Psalmos
 Daudicos, Cantio Cygnea
 siue præparatio ad mortem,
 & alij nonnulli) publicandis,
 se iam etate grandior ad otium,
 siue negotia contulisset rustica,
 netum quidem deses sibi
 tantum viuere voluit, sed in-
 star apis sedulæ veteres scri-
 ptores rerum rusticarum au-
 dè degustauit, inde suauissi-
 mos quosque ac fragrantissi-
 mos flores decerpit, & quæ
 ad disciplinam istam illustrā-
 dam hodie pertinere videbā-
 tur, cōllegit, adiunctis iis ob-
 seruationibus, quas experi-
 undo cognouerat: eaque ad
 communem vtilitatem, vt e-
 rat benignus & liberalis ac
 minimè

DEDICATORIA.

minimè inuidus, nostrati
cœlo Arctoisque regionibus
accommodata, publici iuris
fecit. Quo quidem benè
merendi studio tantam inijt
gratiam ab eruditis *φιλομαθεις*,
vt exemplaribus protinus di-
stractis, complures, Germani
pariter & exteri, summo stu-
dio iam pridem alia desidera-
re, & à me nouam editionem
efflagitare cœperint. Eorum
votis vt tandem satisfacere-
rem, exemplaria Colonix an-
nis abhinc pluribus vitiosissi-
mè impressa, accuratè re-
cognoui, ab innumeris men-
dis, quibus operarum typo-
graphicarum incuriâ scate-
bat, repurgauit & liberaui, nec
pœnitenda accessione, ex au-
tographo auctoris locuple-
taui:

EPISTOLA

taui : denique nec labori
nec sumtui parcendum exi-
stimai, quò castigatius &
elegantius prodiret, ac stu-
diosis rerum rusticarum sa-
tisfaceret.

Hos igitur libros Celsit. T.
Prin. optime, dico, cōsecro, &
inscribo : cū vt ex Cel-
sit. V. heroico splendore plus
dignitatis & gratiæ iis acce-
dat ; tū quòd sperē, Celsit. V.
non illibenter, imò magna
cum voluptate, si per ocium
licebit, & animi recreādi gra-
tia libebit, libros istos, quibus
multa scitu non indigna, de
villa rustica, colonis, agris, re-
bus hortensibus, plantis, iu-
mentis, pecoribus, canibus,
auibus, piscibus, apibus, con-
tinentur, perlecturam esse:

in pri-

DEDICATORIA.

in primis Thereuticen, siue
tractatum de Venatione, Au-
cupio, Piscatione: quem Cel-
sit. T. iure quodam sibi pro-
prium v̄dicare potest, vt he-
roum peculiare exercitium
persequentem. Denique pu-
blicū hoc ceu monimētum
mee in Celsit. T. obseruantie
ac fidelitatis extare volui, gra-
titudinisque in Domum Lo-
tharingicā, à qua in me nō e-
xigua sentio & p̄dico collata
beneficia & ornāmēta: Cum
& Celsit. T. parēti immortali
laude dignissimo me in con-
siliariorum numerum coo-
ptare placuerit: simul etiam
Deum O P T. Max. precari,
vt Domū Celsit. T. stabiliat,
& incunti gubernationi
de cœlis benedicat, ac sub
Ducali

EPISTOLA

Ducali regno Lotharingico,
vicinisq; regionibus trāquilli-
tatem ac felicitatem largiatur
adsui nominis gloriam & Ec-
clesiæ emolumentum, Amen.
Spire Nemetum Idib. Martij
Anno redempti orbis cl. 10
CIII.

Celsi. V.

Addictissimus

IOAN. HERESBACHIVS
Iureconf.

